

**UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET SPORTA I FIZIČKOG VASPITANJA**

**ORGANIZACIJA JEDNODNEVNE RAFTING TURE NA
LIMU U PRIBOJU I NJEGOVOJ BLIŽOJ OKOLINI**

Završni rad

Mentor:

van. prof. dr Željko Rajković

Student:

Aleksa Marović 21/2016

Beograd, 2023.

UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET SPORTA I FIZIČKOG VASPITANJA

ORGANIZACIJA JEDNODNEVNE RAFTING TURE
NA LIMU U PRIBOJU I NJEGOVOJ BLIŽOJ OKOLINI

Završni rad

Komisija za ocenu i odbranu završnog rada:

- 1. van. prof. dr Željko Rajković-mentor**
- 2. doc. dr Vladimir Miletić**
- 3. van. prof. dr Darko Mitrović**

Beograd, 2023.

SAŽETAK

Dolina reke Lim i njeno prirodno i kulturološko okruženje su idealno mesto za organizaciju raftinga i drugih sportsko-rekreativnih događaja. Priboj i ostali gradovi i mesta koji leže na reci Lim su iskoristili njen potencijal i doprineli razvoju turizma i privrede. Jugozapadna Srbija je bogata istorijskim nasleđem, što otvara mogućnost da se i pored odlaska na rafting posete i druge znamenitosti koje karakterišu ovu oblast. Organizacija komercijalnog raftinga zahteva dobru pripremu i angažovanje stručnih ljudi koji svojim iskustvom i znanjem treba da učine odlazak na rafting sigurnim i prijatnim za sve učesnike.

Ključne reči: turizam, nautika, nautički turizam.

ABSTRACT

The Lim river valley and its natural and cultural environment are an ideal place for organizing rafting and other sports and recreational events. Priboj and other cities and small places lying on the river Lim used its potential and contributed to the development of tourism and economy. Southwest Serbia is rich in historical heritage, which opens up the possibility to visit other sights that characterize this area in addition to going rafting. The organization of commercial rafting requires good preparation and the engagement of professional people who, with their experience and knowledge, should make the rafting trip safe and pleasant for all participants.

Key words: Tourism, nautical, nautical tourism.

SADRŽAJ

SAŽETAK	
ABSTRACT.....	
SADRŽAJ	4
1. UVOD.....	5
2. REKA LIM	6
2.1 DOLINA REKE LIM	8
3. GEOPROSTORNE I KULTUROLOŠKE KARAKTERISTIKE POLIMLJA	10
4. RAFTING	13
4.1 OPREMA ZA RAFTING	16
5. PRIBOJ NA LIMU	20
5.1 MANIFESTACIJE U PRIBOJU I NJEGOVOJ OKOLINI	21
6. JEDNODNEVNI RAFTING NA LIMU	23
6.1 PLAN I PROGRAM PUTOVANJA	24
7. ZAKLJUČAK.....	28
LITERATURA	30

1. UVOD

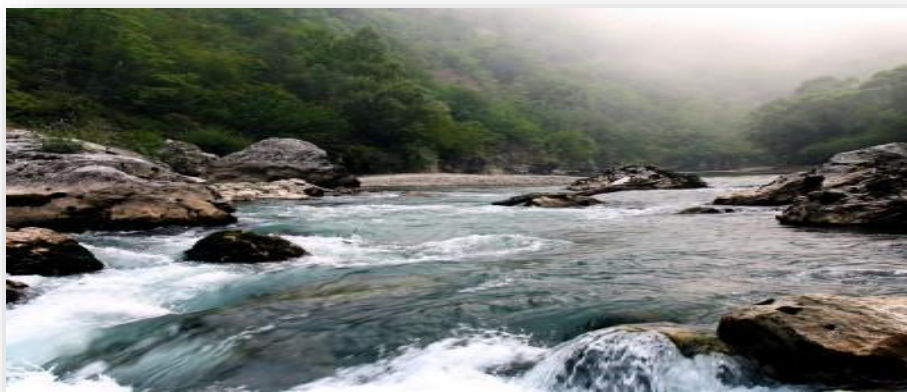
Rafting je rekreativna i sportska aktivnost na otvorenom koja koristi splav na naduvavanje za plovidbu rekom ili drugom pokretnom vodom. Primenjuje se na rekama bele vode u prirodnom okruženju i zahteva fizičku veštinu korišćenja vesla i/ili vesla za kontrolu pravca i brzine splava (internationalrafting.com). U Srbiji, rafting je zvaničan sport postao 2006. godine, a ubrzo nakon toga je počela popularizacija raftinga i u komercijalne svrhe. Danas, postoje klubovi koji pored takmičarskog bavljenja ovim sportom, pružaju svoje usluge svim zaljubljenicima u adrenalinske sportove, prirodu, ali i one koji žele da provedu aktivan odmor. Rafting je postao dostupan svima, ali i pored toga on nosi sa sobom odgovornost i rizik. Klub, skiper i članovi koji učestvuju u aktivnostima moraju imati jasnu organizaciju kako na reci tako i na kopnu. Lim kao jedna od reka koja je najatraktivnija za splavarenje pruža nezaboravno iskustvo za sve ljubitelje raftinga(slika 1).

(slika1) Rafting Limom.

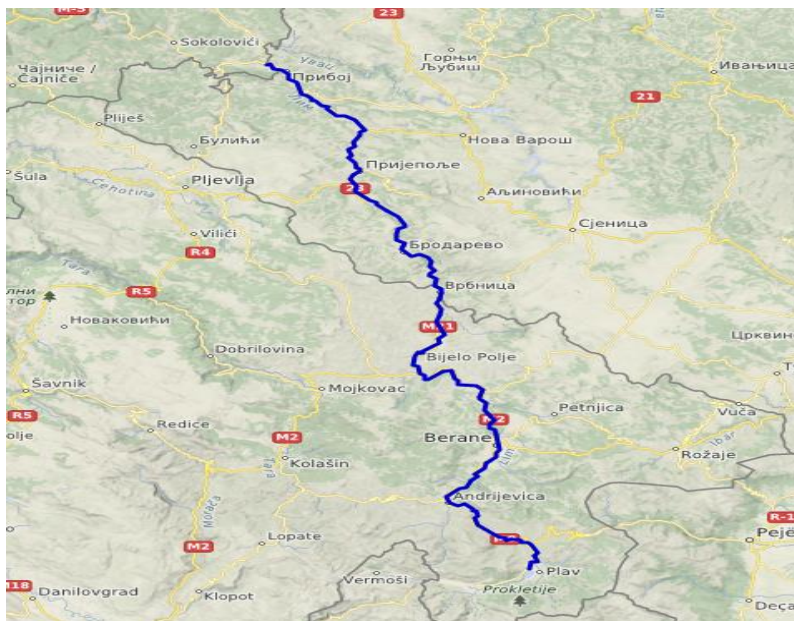
2. REKA LIM

Veruje se da naziv Lim vuče koren iz latinske reči “limes“ što znači granica, a veruje se da je ta granica razdvajala istočno i zapadno rimsko carstvo, kao i Otomansku i Austrougarsku imperiju(panacomp.net). Druga verzija o nazivu ove reke govori o tome da naziv potiče od keltske reči llyn ili llym što na keltskom znači jezero ili voda (prijepoljeinfo.rs). Ova teorija može biti istinita s obzirom da Lim izvire iz Plavskog jezera. Lim odlikuje zelena i svetlozelena boja vode, kompozitni sklop doline, bogatstvo ribom, veštačko jezero, ali i kulturno-istorijski spomenici koji se nalaze duž njene doline. Na njoj su podignute dve hidroelektrane, Potpeć i Bistrica, a između njih se nalazi veštačko akumulaciono Potpećko jezero. Za nastanak reke Lim najveći značaj ima Plavsko jezero koje se nalazi u Crnoj Gori, a koje se ubraja u najveća lednička jezera Balkana. Voda iz Plavskog jezera je u davnoj prošlosti počela da otiče preko morenskog materijala i tako se formirala reka Lim. Iz Plavskog jezera izvire reka Lim koja u svojoj dužini od 220km protiče kroz Crnu Goru, Srbiju i Republiku Srpsku. Nastaje na visini od 999m nadmorske visine, a svojim tokom formira kompozitnu dolinu kojom se naizmenično smenjuju brojne klisure i kotline (turizmopedija.com). Zahvaljujući divljim vodama i ovakvoj kompoziciji, reka Lim predstavlja jednu od najzanimljivijih i najizazovnijih reka za splavarenje u Srbiji (slika2).

(slika 2) Sliv reke Lim.

Vodnost u slivu Lima je različita. Najveća vodnost je u aprilu i maju mesecu, dok se minimumi javljaju tokom letnjih meseci (Anđelković, 1979). Početkom rafting sezone, u aprilu i maju vodostaj reke je najviši zbog otapanja snega sa obližnjih planina pa je samim tim i spust brži, zahtevniji i raznovrsniji. Ovo je period koji treba da izaberu oni malo iskusniji koji žele da osete reku u njenoj punoj snazi i uživaju u njenim brzacima. Svojim bogatim tokom, Lim se susreće sa različitim kulturama, prirodnim staništima mnogih životinja i biljaka, pruža stanovnicima različitih krajeva životne resurse, ali i pomaže u razvoju turizma u oblastima kroz koje prolazi (slika 3).

(slika 3) Tok reke Lim.

Reka obiluje raznovrsnom ribom, pa se u njoj mogu naći pastrmka, mladica, klen, smudj, škobalj, som i druge. Svojom bogatom dolinom nudi niz prirodnih atrakcija koje se nižu od njenog samog izvorišta u podnožju Prokletija u Crnoj Gori, sa mnoštvom klisura i kanjona, visokih krečnjačkih litica, izvora i vrela, te vodopada i jezera, pećina i kotlina, nanizanih tako sve do njenog ušća u Drinu.

2.1 DOLINA REKE LIM

Iz pravca Novog Sada i Beograda, preko Zapadnog Pomoravlja, ka Limu se ide putem kroz Užice i preko planine Zlatibora i Priboja i Pribojske banje, koju u svojim putovanjima pominje Evlija Čelebija, a koju je podigao kralj Uroš, turistički veoma interesante i privlačne. Put sa Zlatibora vas neprimetno odvodi u serpentine Zlatara, a zatim do Kokinog Broda, prvog značajnijeg zaustavljanja između Lima i reke Uvac, koji je polazna tačka ka daljem spuštanju dolinom ove reke. Nadomak Kokinog Broda su Radoinjsko, Zlatarsko i Sjeničko jezero, koji se nalaze na Uvcu, a predstavljaju veštačka jezera nastala pregrađivanjem reke Uvac radi iskorišćavanja vodenih potencijala ove reke. Dalje put vodi ka Novoj Varoši, gde se iz sliva Uvca prelazi u sliv Lima, i dolinom reke se ide ka Prijepolju. Nekada je bilo značajna raskrsnica trgovačkih puteva i stanica dubrovačkih karavana, a danas je to varošica sa nešto više od 15.000 stanovnika, sa dobro očuvanim starim kućama. Nedaleko od Prijepolja, na samo 20km, nalazi se selo Sopot i u njemu čuveni Sopotnički slapovi. Najveći među slapovima je visok oko 20m, a huka vode nadjačava svaki zvuk iz okoline. Okolina Prijepolja je prvenstveno prepoznatljiva po manastiru Mileševi, zadužbini kralja Vladislava. Iz Prijepolja se dolinom Lima nastavlja put Bijelog Polja, nakon prelaska graničnog prelaza. Prolazi se živopisnim klisurama između planina Jadovnik, Giljeva i Lisa. Tu se, kod manastira Kumanice, kod same granice, ulazi u kanjonski deo dugačak 11km, koji se zove Dubrakovačka ili Kumanička

klisura. Izlazeći iz Bijelog Polja, na raskrsnici kod Ribarevina, tabla upućuje levo za Berane. Dalje se nastavlja ka Andrijevici, mestu smeštenom na glacijalnoj terasi Lima, koje je dobilo ime po obližnjoj crkvi. Iz ove varošice, dolinom Lima, stiže se do mesta Murino, a nastavljajući dalje odatle, na 11. kilometru se stiže u Plav. Kotlina Plava i Plavskog jezera predstavlja dragulj Crne Gore. Tu se nalaze brojni izvori i kraško vrelo Oko, čija voda formira poznati vodopad Skakavac. Okružena Prokletijama, reka Lim je pronašla svoje izvorište u jednom od najlepših planinskih krajeva(slika4). Pored njenih prirodnih lepota, reka Lim je svedočila dugoj istoriji tokom koje su nastala drevna naselja i mnoštvo kulturno-istorijskih spomenika u vidu crkava, manastira, džamija, srednjovekovnih građevina. Geografska i istorijska oblast koja prati sliv reke Lim se naziva Polimlje.

(slika4) Plavsko jezero.

3. GEOPROSTORNE I KULTUROLOŠKE KARAKTERISTIKE POLIMLJA

Polimlje je geografska i istorijska oblast koja se nalazi u slivu reke Lim. U Polimlje spadaju područja opština kroz koje prolazi tok reke (slika 5). Centri ove oblasti su: Priboj, Prijepolje, Brodarevo, Bijelo Polje, Berane, Andrijevica i Plav. Tokom ranog srednjeg veka, celokupno Polimlje je bilo u sastavu tadašnje Kneževine Srbije, a tokom 11. i 12. Veka Priboj i Prijepolje, odnosno Polimlje bili su sastavni deo Raške i jedan od središnjih delova rane Nemanjićke države. Podeljeno je na gornje i donje Polimlje. U sastav donjeg Polimlja ulazi Priboj i Prijepolje koji se nalaze na teritoriji Srbije, kao i opština Rudo koja pripada Republici Srpskoj. Stanovništvo Polimlja je etnički i verski mešovito. Prema etničkoj podeli, na području Polimlja žive: Srbi, etnički Crnogorci, Bošnjaci, Muslimani, Albanci, Romi i drugi (Bakić, 2005). Prema verskoj podeli, na području Polimlja žive: pravoslavci i muslimani, kao i manji broj katolika.

(slika5) Karta Polimlja.

Na prostoru Polimlja nalazi se veliki broj kulturno-istorijskih vrednosti, pa je i sam odlazak na reku Lim i učestvovanje u rafting aktivnostima, prilika da se posete znamenitosti ovog kraja.

Ovu oblast karakteriše 5. značajnih manastira Srpske Pravoslavne crkve.

- Hram Svetog Apostola Petra u Bijelom Polju.

Potiče s kraja 12. veka, a njegov ktitor je knez Miroslav, rođeni brat velikog župana Stefana Nemanje. Za ovu crkvu je napisano čuveno Miroslavljevo jevanđelje (slika 6), najstarija sačuvana ćirilična knjiga kod Južnih Slovena (eparhija.me).

(slika6) Miroslavljevo jevanđelje.

-Manastir Đurđevi Stupovi (Berane)

Podigao ga je Prvoslav Tihomirović, sin najstarijeg brata Stefana Nemanje, Tihomira. Sveti Sava je 1219. u ovom hramu uspostavio Budimljansku episkopiju i ustoličio prvog budimljanskog episkopa Jakova (eparhija.me).

- Manastir Mileševa

Jedna od najvažnijih zadužbina srpskog naroda. Podigao ga je kralj Stefan Vladislav u prvoj polovini 13. veka u kojoj je i sam sahranjen. Ovaj manastir predstavlja nepokretno kulturno dobro kao spomenik kulture od izuzetnog značaja (slika7). Freske Mileševe se ubrajaju medju najbolja evropska ostvarenja 13.veka, a od njih najpoznatija je Beli Anđeo (slika8) (zaduzbine-nemanjica.rs).

(slika7) Manastir Mileševa.

(slika8) Freska Beli Anđeo.

-Manastir Davidovica

Manastir je posvećen prazniku Bogojavljenja, nalazi se nedaleko od Brodareva pored reke Lim, a podigao ga je župan DMITAR Nemanjić. Veruje se da su u ovom Manastiru mošti braće Jugović donete i sahranjene nakon Kosovskog boja (hramsvetogsave.rs).

-Manastir Kumanica

Malo toga se može sa sigurnošću reći o ovom manastiru. Kako se veruje, manastir je izgrađen između 13. i 15. Veka, za vreme Vladavine Nemanjića, te je verovatno i sam ktitor bio neko od

njih. Iako napušten sve do 2000. godine, kada je i obnovljen, manastir raspolaže vrednom riznicom u kojoj se čuva Kumaničko četvoroevanđelje. Ovo jevanđelje predstavlja jednu od najvrednijih rukopisnih knjiga srpskog srednjeg veka. Određeni podaci svedoče o brojnim isceljenjima koja su se desila u ovom manastiru (dobrocinstvo.rs).

Sela u okolini Priboja i Prijepolja su izuzetno atraktivna za izlete i boravak u prirodi. Tako su destinacije Bučje i Krnjača poznati po starim seoskim kolibama, katunima, starim oblicima vršidbe konjima, svežem vazduhu, bogatstvu flore i faune, prirodnoj i zdravoj hrani. Prirodni kuriozitet je lednička pećina u Krnjači, slapovi Bučevke, reka ponornica i kanjon Sutjeske. Ovde se organizuju pešačke ture i staze zdravlja.

4. RAFTING

Za vreme Austrougarske vladavine na ovim prostorima, vršena je eksploatacija (seča) šume, a najbrži način transporta, a možda i jedini, zbog izuzetno nepristupačnog terena, bio je transport debala rekom. Građa koja je sečena u šumi, otiskivana je u reku, a zatim vodom transportovana dalje (raftingsavezsrbiye.org). Transport se vršio prirodnim putem, odnosno jačina reke je nosila debla. Na određenim mestima na reci su se ta stabla slagala, klasifikovala, obeležavala i vezivala. Ljudi koji su radili ovaj izuzetno opasan posao, transporta i razbijanja nakupljenih lagera debala su se zvali Triftari (Deroko, 1995). Prvi splavovi koji podsećaju na današnje su se pojavili u SAD-u sredinom 18. veka, a kao trenutak nastanka raftinga uzima se 1869. godina kada je istraživač, geolog i etnolog John Wesley Powell splavario drvenim čamcem na reci Kolorado (explore-serbia.rs).

Današnji rafting je uzbuđljiva, avanturistička aktivnost u kojoj se učesnici na gumenim čamcima, uz pomoć vodiča – skipera spuštaju niz brzake uzburkanih reka(slika9).

(slika9) Rafting avantura.

Rafting takmičenja se sastoje od četiri discipline: Sprint, Head to Head (H2H), spust i slalom. Čamci koji se koriste u IRF takmičenjima su rečni čamci koji se koriste širom sveta od raznih proizvođača i ljubitelja reka, ili čamci koje obezbeđuje organizator i odobrava izvršni odbor IRF-a(internationalrafting.com). Gumeni čamci su prvenstveno korišćeni kao plovila za spašavanje, a kasnije ih je vojska koristila za iskrcavanje vojnika na obalu (Addison, 2000). Čamac odnosno raft koji se koristi prilikom ovakvog načina splavarenja je različitih oblika, materijala i veličina. Najčešći su oni ovalnog oblika, ali postoje i oni koji se sastoje od dve cevi povezanih ramom. Napravljeni su od izuzetno otporne višeslojne gume i imaju više odvojenih vazdušnih komora. Dužina rafta je od 3 do 6 metara. Raft je stabilan, zabavan i pruža mogućnost prevoza ljudi i opreme na mesta koja su teško pristupačna (slika10).

(Slika10) Raft (gumenjak).

Rafting je podeljen u šest klasa prema težini. To su:

Klasa 1: Obično se radi o mirnoj reci sa sporim tokom.

Klasa 2: Poneki brzak ili kamen, ali i dalje bez veće opasnosti na raftingu.

Klasa 3: Brzaci, mali talasi, manji vodopadi, ali bez značajnijih opasnosti. Turistički rafting obično spada u ovu klasu.

Klasa 4 : Brzaci, veći talasi, stene, veći vodopadi ili padovi. Zahteva koncentraciju i veću brzinu reagovanja. Zbog zahtevnosti, preporučuje se samo iskusnim rafterima.

Klasa 5: Brzaci, veliki talasi, stene, opasne litice, veliki vodopadi ili padovi. Potrebno izuzetno precizno i skoncentrisano upravljanje. Krajnja klasa takmičarskog raftinga.

Klasa 6: Brzaci, ogromni talasi, velike i izuzetno opasne stene i litice, brojne zamke i padovi, potrebno majstorsko upravljanje raftom bez prava na grešku. Ova klasa je izuzetno opasna po život raftera i često završava nesrećnim slučajem.

4.1 OPREMA ZA RAFTING

Pored čamca kao osnove rafting opreme, kako bi svi učesnici na raftngu bili bezbedni, neophodna je sledeća oprema:

-**Prsluk** (slika11) - Svi učesnici su obavezni da koriste prsluk prilikom raftinga. Prsluk dosta podseća na standardene prsluke koji se dobijaju prilikom krstarenja brodom, međutim ovo je prsluk specijalno napravljen za ekstremne vode i osigurava plovnost odnosno nemoguće je potonuti pri eventualnom ispadanju iz čamca.

(Slika 11) Sigurnosni prsluk.

-**Kaciga** (slika12) - Obavezan deo opreme. Zaštita od eventualnih udaraca u glavu. Napravljene od elastične plastike i postavljene voodotpornim sunderom.

(slika12) Zaštitna kaciga.

-Neoprenska odela (slika13)- Nisu obavezan deo opreme ali savetuje se da se obuče. Primarna uloga odela je da štiti od hladne vode. Napravljena su od specijalnog materijala – neoprena. Neoprenska odela nisu nepropusna, naprotiv ona propuštaju malu količinu vode koja se potom zbog toplote tela zagreje i pravi neophodnu izolaciju od hladne vode.

(slika13) Neoprensko odelo.

-Obuća (slika14) -Nije obavezan deo opreme ali kao i sa odelima savetuje se da se obuče. Takođe napravljena od neoprena koji štiti stopala od hladnoće.

(Slika 14) Neoprenska obuća.

-Vesla za rafting (slika15) - Vesla se najčešće izrađuju od pvc-a, ali naravno tu su i drugi materijali kao što je karbon, aluminijum ili kako se to nekad pravilo od drveta. Standardna dužina vesla je oko 1,60 m.

(slika15) Vesla za rafting

-Nepropusna vreća (slika16)- Preporuka je da se na rafting ne nose skupocene stvari i predmeti koje voda može da ošteti. Ukoliko se takvi predmeti nalaze na čamcu, postoji hermetički zatvorena vreća koja sprečava oštećenja koja voda može da prouzrokuje.

(slika16) Nepropusna vreća

Od ostale opreme koja se koristi na raftingu izdvaja se:

- **Uže za okretanje (flip rope)** - dužine 1,5 - 2 metra.
- **Pribor za prvu pomoć** - Komplet za prvu pomoć predstavlja obavezan sadržaj svakog rafting čamca.
- **Pištaljka za signalizaciju.**
- **Sigurnosno plutajuće uže** (izrađuje se u dužini od 10 do 25 metara)
- **Nož**
- **Ručna ili nožna pumpa** - pre svakog spusta na reku proverava se sigurnost i naduvanost čamca, kako bi rafting protekao bezbedno.
- **Pribor za krpljenje i lepljenje čamca.**

5. PRIBOJ NA LIMU

Dom je njegov u Srbiji, a pružio se i uz granice Crne Gore, Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Pribio se uz obale drevnog Lima okružen prirodnim bogatstvima jugozapadne Srbije. Kroz istoriju, još od doba Nemanjića, pripadao je srpskim zemljama, ali uvek je bio otvoren i za narode drugih vera i konfesija. Većinsko stanovništvo čine Srbi, a oko trećine stanovništva čine bošnjaci i muslimani. Stari Priboj se razvio oko srednjovekovnog trga ispod tvrđave Jagat, dok je novi Priboj počeo da se razvija sa izgradnjom fabrike kamiona, poznate kao „FAP”. Stari Priboj čuva sećanje na dugu i zanimljivu prošlost grada, dok novi Priboj svedoči privrednom razvoju i usponu ovog grada(Slika17). Na prostoru današnjeg Priboja, u oblasti koja se naziva donje Polimlje, ljudi su živeli i u praistorijsko doba. Prve naseobine u ovom području su nastale pre oko 6 milenijuma, a o tome svedoče brojna arheološka nalazišta na ovom području koja pripadaju Vinčanskoj kulturi (Jovanović, 2009). Rudnik Jarmovac koji se nalazi u neposrednoj blizini Priboja, predstavlja jedan od najstarijih rudnika bakra u Evropi.

(slika17) Grad Priboj

5.1 MANIFESTACIJE U PRIBOJU I NJEGOVOJ OKOLINI

Kroz Priboj prolaze vrlo važni regionalni putevi ka Podgorici i Sarajevu, kao i pruga Beograd- Bar, pa je zbog toga i sam grad centar raznih dešavanja i manifestacija. Priboj je opština bogatog kulturnog života, poznata po Limskim večerima poezije i Međurepubličkom festivalu dečijeg dramskog stvaralaštva. U Pribojskoj banji se svake godine organizuju Ilindanski dani, sa ciljem da se naša kultura, jezik, tradicija, odnosno naša izvornost sačuvaju od zaborava. Priboj je i grad sporta, grad u kome se neguje sportski duh. U Priboju je registrovano čak 24 sportska kluba, dok se godišnje u proseku održi 40 sportskih manifestacija. Priboj, Prijepolje i Nova Varoš su osnivači međuopštinskih omladinskih sportskih igara, jedne od najvećih manifestacija u amaterskom sportu na Balkanu koja postoji punih 58 godina. U ovoj manifestaciji učestvuju opštine i gradovi tri republike, Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine. U Priboju je održan međunarodni teniski turnir samo tri godine nakon onog u Vimblodnu koji se odigrao 1877. Godine. U tom periodu u Priboju su bili Austrougarski oficiri koji su prve rekete, mrežu i loptice doneli iz Evrope, pa se može reći da tenis u Srbiji vuče korene upravo iz Priboja. Plahoviti Lim sa svojim nestašnim brzacima svojevrsni je sportski teren i poprište Međunarodnog olimpijskog biatlona. Svake treće nedelje u avgustu opština Priboj i Rudo organizuju ovaj događaj koji okuplja veliki broj ljudi. Spust kreće iz Priboja i ide sve do Setihova u Bosni i Hercegovini. Dolinu Lima prate i druge manifestacije:

Limska regata(slika18) – Okuplja veliki broj ljudi, traje tri dana, a najčešće spust započinje u Plavu, a završava se u Prijepolju. U dužini od 134 kilometara, deonicu čini miran deo toka reke ali i adrenalinski spust, posebno u Tifranskoj klisuri.

(slika18) Limska Regata.

Greenland festival - održava se svake godine od 24. do 26. jula. Okuplja ljubitelje adrenalinskih sportova kao što su paraglajding, rafting i zip lajn. Uključuje i prateća dešavanja za mlade, kao što su koncerti, predstave i nastupi poznatih Dj-eva.

Memorijal Pajo Potežica (slika19) – Skokovi u vodu koji se održavaju avgustom u Prijepolju. Od 2007. godine ova manifestacija nosi ime posvećeno čoveku koji je svojim entuzijazmom uspeo da okupi poznate skakače i doprinese razvoju plaže Petrovac u Prijepolju.

(slika19) Memorijal Pajo Potežica

6. JEDNODNEVNI RAFTING NA LIMU

Uspešna realizacija sportskih događaja zahteva dobro planiranje i organizovanje.

Uspešna organizacija bilo kakvog događaja, da li je to sportski, rekreativni ili organizacija neke manifestacije uopšte, zahteva definisano:

1. Mesto održavanja
2. Početak
3. Vreme trajanja
4. Završetak kompletnog događaja

Mesto održavanja i početak događaja su uvek unapred određeni kako bi se učesnici blagovremeno pripremili i bili obavešteni o osnovnim informacijama vezanim za događaj. U situacijama kada se događaj realizuje u uslovima koji su promenljivi, odnosno zavise u velikoj meri od prirodnih faktora, postoji mogućnost izmene i odlaganja unapred dogovorenih termina (Šurbatović, 2014).

Organizovano putovanje na rafting Limom je dostupno svima i ne zahteva prethodno veslačko iskustvo. Mogu se prijaviti svi zainteresovani, počevši od onih koji se nikada nisu susreli sa ovakvom aktivnošću, do onih koji su upoznati sa aktivnostima i uzbuđenjem koje donosi rafting.

Odlazak na reku i splavarenje zahteva od vodiča da pruži sve neophodne informacije učesnicima kako bi svi mogli adekvatno da se pripreme za aktivnosti koje ih čekaju.

Destinacija ovog putovanja je Priboj i reka Lim. Dejan Puzović je čovek koji je učio i sazrevao uz ovu reku, a onda svoje znanje i pasiju prema raftingu pretočio u sjajnu ideju. On je 2012. godine okupio svoje istomišljenike i zaljubljenike u prirodu, ekologiju i rafting, a zatim zajedno sa njima osnovao organizaciju koja je imala za cilj da mladima predstavi značaj fizičke aktivnosti i boravka

u prirodi (extremeserbia.com). Osnivanjem kluba „Extreme Serbia” i takmičarskog rafting kluba „Eko-Lim” ova organizacija je pored takmičarskog i rekreativnog bavljenja raftingom, približila i druge aktivnosti ljudima u celom regionu i postala prepoznatljiva i poželjna turistička atrakcija. Pored raftinga u ponudi imaju hiking, kanjoning, alpinizam, paraglajding...

6.1 PLAN I PROGRAM PUTOVANJA

Nekoliko dana pred polazak učesnici ture dobijaju osnovne informacije o polasku, satnici kao i o neophodnim stvarima koje učesnici trebaju poneti na splavarenje. Za rafting Limom potrebno je poneti dodatnu suhu odeću, onu koja se brzo suši i što ne upija mnogo vode. Poželjno je poneti kupaći kostim preko kog se oblači neoprensko odelo kao i kremu za sunčanje. Većinu stvari obezbeđuje domaćin ove ture, ali nakon četvoročasovnog boravka na vodi potrebno je imati suhu i toplu odeću.

Jednodnevna rafting tura na Limu započinje okupljanem prijavljenih članova na platou Fakulteta Sporta i Fizičkog vaspitanja u Beogradu. Relacija splavarenja biće u blizini Priboja, odnosno na relaciji Gostun-Petrovac (Prijepolje). Prevoz putnika vrši se autobusom ili mini busom u zavisnosti od broja prijavljenih.

SATNICA

6:00 - Dolazak na plato ispred fakulteta Sporta i Fizičkog vaspitanja. Pre polaska, vodič upoznaje svoju grupu i proverava brojno stanje. Pre samog polaska, vodič upoznaje putnike sa vozačem koji će dati više informacija o samom putu do planirane destinacije.

6:30 - Polazak iz Beograda ka Priboju gde učesnike dočekuju ljudi iz „Extreme Serbia” tima. Tokom samog puta, učesnicima se još jednom daje uvid u ono što ih očekuje tokom jednodnevne rafting ture na Limu. Iz pravca Beograda put vodi kroz zapadno Pomoravlje preko Užica i Zlatibora, sve do Pribojske banje i Priboja.

10:30 – Dolazak u Priboj gde goste očekuje čaj i specijaliteti ovog podneblja kao što je pršuta, uštipci sa kajmakom i naravno neizostavna pogača ispod sača. Još jedna neizostavna stvar je razgovor sa Dejanom, koji je svoje iskustvo sticao i svoju ličnost gradio živeći i radeći pored Lima, ali i na njemu. Mnogo toga se može naučiti od ovog čoveka, tako da je ovaj razgovor jedna dobra uvertira za sve što sledi.

11:30 – Nakon doručka i razgovora, uz pomoć skipera i vodiča, gosti biraju neophodnu opremu za rafting u zavisnosti od svojih dimenzija. Polazak iz Priboja do Gostuna koji se nalazi uz granicu sa Crnom Gorom. Udaljen je nešto manje od sat vremena vožnje, nakon čeka se vrše finalne pripreme za početak raftinga. Prevoz se vrši terenskim vozilima do početne tačke raftinga.

12:30 – Dolazak u Gostun i priprema za splavarenje. Svako dobija neophodnu opremu za splavarenje koja se sastoji od: vesla, neoprenskih čizmi ili patika, neoprenskog odela, obaveznog

prsluka i kacige. Pre polaska, skiper i vodič, održaće brif kojim će učesnike raftinga uputiti u osnove tehnike veslanja, način sedenja u raftu i ponašanja u njemu, kao i o ponašanju učesnika u različitim situacijama koje ih očekuju. Posle kratkog kursa i upoznavanja sa osnovnim pravilima splavarenja kreće se na splavarenje u dužini od oko 23 km.

13:00 – Početak rafting ture u dužini od 23 km i trajanju od 3 do 4 sata. Ova deonica predstavlja spoj avanture, pridodnih lepota i kulturne baštine. Kako će jedna individua doživeti rafting, zavisi od njenih očekivanja, godina, navika, ali i od same reke i njene nepredvidivosti. U čamcu, ipak do izražaja dolazi timski rad, zalaganje i jedinstvo cele grupe na čelu sa skiperom. Ova deonica Lima je prohodna tokom čitave godine, a karakteriše je prolazak kroz bukove koji su od strane internacionalne rafting federacije svrstani u 3-4 kategoriju po težini. Prolazi se kroz živopisne predele i klisuru, pa kada bukovi to dozvole prave se pauze za odmor i slikanje gde posetioci mogu uživati u pogledu. Pored izazova koje nosi reka i rafting, moguće je i kupanje u reci, skakanje sa stena koje izviru iz reke, kao i body raft(spuštanje niz brzake sa zaštitnim pojasevima). Temperatura vode leti dostiže 20. podeok Celzijusove skale. Na malo mirnijem delu reke neizostavna je i trka sa suparničkim čamcima. U samom čamcu, na njegovom dnu, se nalaze kanapi ispod kojih se fiksiraju stopala kako bi se sprečilo eventualno ispadanje iz čamca. Svaki čamac je opremljen vodootpornom vrećom u kojoj se mogu čuvati fotoaparati, kamere, i slično. Tokom splavarenja mirnijim delom reke, nešto se može i naučiti. Ovaj predeo je bogat kulturnim i istorijskim nasleđem, tako da će posada u čamcu, od strane skipera, moći da čuje neke zanimljivosti i karakteristike ove oblasti.

17:00 – Kraj splavarenja i dolazak na plažu Petrovac gde učesnike očekuje prevoz i adekvatna odeća koju su spremili pre samog splavarenja. Neophodno je da se svi dobro utople posle

četvoročasovnog boravka na vodi. Pakovanje opreme i priprema za povratak u Priboj gde učesnike očekuje obrok pred put za Beograd.

17:40 – Dolazak u Priboj. Obrok za sve učesnike pred polazak za Beograd, sumiranje utisaka zajedno sa domaćinima i priprema za polazak.

18:40 – Polazak iz Priboja za Beograd.

22:40 – Dolazak u Beograd.

7. ZAKLJUČAK

„Čovek se, s jedne strane, oseća sićušnim pred veličanstvenom prirodom, a sa druge je obuzet lepotom koja zaokupira sva njegova čula”(teleporter.rs). Iz godine u godinu rafting je sve popularniji, pogotovo na prostoru Srbije i regiona. 21. vek je civilizaciji doneo mnogo toga, tehnološki podigao čoveka na viši nivo, ali ubrzao i nametnuo tempo života koji čoveka distancira od onoga što je u njegovoj prirodi, a to je upravo jedinstvo sa prirodom. Odlazak na rafting je idealna prilika da se izađe iz svakodnevnice, zadovolji duhovna, fizička i psihička potreba čoveka. Putovanje rekom prvenstveno treba da bude zabavno. Spuštanje brzim planinskim rekama gumenim čamcima na naduvavanje raznih veličina i oblika privlači mnoge ljude zbog naleta adrenalina, ali privlači i one koji žele da se prepuste osećaju i lepoti boravka u prirodi (slika20). Pored prirodnih bogatstava, tok reke najčešće krasi i kulturne znamenitosti od istorijskog značaja, pa je odlazak na rafting idealna prilika da se posete različiti lokaliteti koji se nalaze u blizini. Rafting je dostupan svima. Podaci govore da najveći broj raftera su muškarci, dok žena ima manje, ali one pokazuju bolje komunikacijske veštine na vodi koje su od izuzetnog značaja (Addison, 2000). Na rafting mogu ići deca, posebne grupe ljudi kao što su invalidi, slepe osobe ili osobe sa drugim poteškoćama. Kada je u pitanju komercijalni rafting, priprema učesnika i sama organizacija nisu problem. Klubovi i organizacije koje se bave ovom vrstom raftinga imaju unapred spremljene ponude za sve zainteresovane. To uključuje sopstveni ili organizovani prevoz, plan i program aktivnosti, opremu neophodnu za rafting kao i kampove koji primaju veliki broj ljudi u kojima su organizovane različite aktivnosti u prirodi. Sezona raftinga Limom traje od aprila do sredine oktobra. Ima i onih ekstremnih avanturista koji uživaju u ovoj zabavi i drugim mesecima. U aprilu, maju i početkom

juna je nivo vode viši, a brzaci su češći i snažniji. Spust je mnogo kraći sa većom količinom adrenalinskog naleta. Sigurnost je primarna, pored opreme, ona u najvećoj meri zavisi od skipera i njegovog poznavanja reke. Skiperi moraju biti licencirani, poznavati teren, odnosno imati dovoljno iskustva na divljim vodama. Reka Lim je idealna za one koji žele da se oprobaju u raftingu, bilo da je u pitanju komercijalni ili takmičarski rafting. Njegovi kanjoni su urezani u visoke stene prekrivene šumom stvarajući prizore za uživanje. Brzaci podižu nivo adrenalina, a nakon njih sledi miran deo toka koji smiruje i prepušta lepim prizorima okoline.

(slika 20) Provod na raftingu.

LITERATURA

1. Absolon, M. (2018). *The ultimate guide to whitewater rafting and river camping*. The Rowman & Littlefield Publishing Group, Inc.
2. Addison, G. (2000). *Whitewater rafting*. Great Britain: New Holland Publishers Ltd.
3. Anđelković, I. (1979). *Hidrologija*. Beograd: Vlastimir Vukićević.
4. Deroko, J. (1952). *Kajakom i splavom niz Drinu*. Beograd: Izdavačko preduzeće SPORTSKA KNJIGA.
5. Gavrilović, L., & Dukić, D. (2014). *Reke Srbije*. Zavod za udžbenike.
6. Hunter, R. (2007). *An analysis of whitewater rafting safety data: risk management for programme organizers*. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*.
7. *Internacional Rafting Federation (IRF)*. (n.d.). Retrieved from Internacional Rafting Federation (IRF).
8. Jovanović, B. (2009). Beginning of the metal age in the central balkans according to the results of the archeometallurgy. *Journal of Mining and Metallurgy*, pp. 143 - 148.
9. Seba, J. (2011). *Tourism and Hospitality*. Australia: Apple Academic Press.
10. Šurbatović, J. (2014). *Menadžment u sportu*. Zavod za udžbenike Beograd.

WEB IZVORI

1. www.internationalrafting.com pristupljeno: 18.11.2022.
2. <http://avanturista.co/blog/reka-lim/> pristupljeno 20.11.2022.
3. <https://www.panacomp.net/> pristupljeno 20.11.2022.
4. <http://www.priboj.rs/o-priboju/istorija-priboja> pristupljeno: 27.11.2022.
5. <https://www.extremeserbia.com/> pristupljeno: 8.12.2022.
6. <https://explore-serbia.rs/rafting2/> pristupljeno 7.12.2022.
7. <https://www.eparhija.me/> pristupljeno: 29.11.2022.
8. <https://www.turizmopedija.com/> pristupljeno 5.12.2022.
9. <https://zaduzbine-nemanjica.rs/> pristupljeno: 3.12.2022.
10. <https://dobrocinstvo.rs/> pristupljeno: 5.12.2022.